

ALGEMENE ECONOMIE / 14

HBO /
University of Applied Sciences

Raymond Reinhardt
3R Business Development

raymond.reinhardt@3r-bdc.com
©3R

o.m. gebaseerd op De kern van de economie van prof. A. Heertje, en Onderneming en omgeving van prof. R. Schöndorff, prof. C.A. de Kam, e.a.

3R BUSINESS
DEVELOPMENT
CONSULTANCY

1

BETALINGSBALANS

Betalingsbalans en deelbalansen

● **De betalingsbalans:**

Elk land houdt een overzicht bij, een betalingsbalans, waarin genoteerd wordt welk bedrag het land uitgaat en welk bedrag er binnenkomt.

De **betalingsbalans** is **niet** te vergelijken met een bedrijfseconomische balans van activa en passiva, maar geeft een overzicht van alle in geld uitgedrukte transacties met het buitenland die in een jaar hebben plaats gevonden.

[De betalingsbalans is onder meer van belang om de invloed van het internationale betalingsverkeer op de **binnenlandse liquiditeitsmassa (M3)** te kunnen vaststellen.]

3R

2

BETALINGSBALANS

Betalingsbalans en deelbalansen

● **De betalingsbalans:**

Schema betalingsbalans (gebruikelijke notatie):

GOEDERENREKENING	
ontvangst export goederen	uitgaven import goederen
DIENSTENREKENING	
ontvangst diensten aan buitenland	uitgaven diensten bewezen door buitenland
INKOMENSREKENING	
ontvangen primaire inkomens	betaalde primaire inkomens
INKOMENSOVERDRACHTENREKENING	
ontvangen inkomensoverdrachten	betaalde inkomensoverdrachten
KAPITAALREKENING	
buitenlandse investeringen en beleggingen in NL; uit buitenland ontvangen kredieten	NL investeringen en beleggingen in buitenland; aan het buitenland verstrekte kredieten
SALDERINGSREKENING	
afname van valutareserve	toename van valutareserve

3R

3

BETALINGSBALANS

Betalingsbalans en deelbalansen

- **De betalingsbalans:**
 - **Goederenrekening:** (ook: **handelsbalans**), bijv. de betaling van uit Japan ingevoerde auto's, en de ontvangen bedragen voor de uitgevoerde producten van de Nederlandse agrarische industrie.
 - **Dienstenrekening:** de ontvangsten en betalingen voor diensten, zoals transport, technische dienstverlening en toerisme. Ontvangsten zijn bijv. de uitgaven die een Duitse toerist doet tijdens zijn vakantie in Nederland.
Betalingen zijn bijv. de betalingen die gedaan worden voor het inhuren van buitenlandse transportdiensten door een Nederlands productiebedrijf.

3R

4

BETALINGSBALANS

Betalingsbalans en deelbalansen

- **De betalingsbalans:**
 - **Inkomensrekening:** de aan het buitenland betaalde en uit het buitenland ontvangen primaire inkomens, zoals ontvangsten van dividend en rente uit het buitenland, en betalingen van dividend aan buitenlandse beleggers.
 - **Inkomensoverdrachtenrekening:** betalingen aan en van het buitenland waar geen productieve tegenprestatie tegenover staat, zoals bijv. de bedragen die een in Nederland wonende Poolse werknemer overmaakt naar zijn familie in Polen.

3R

5

BETALINGSBALANS

Betalingsbalans en deelbalansen

- **De betalingsbalans:**
 - **Kapitaalrekening:** deelbalans van de betalingsbalans waarop de in een jaar ontvangen en verstrekte kredieten worden genoteerd, en de investeringen vanuit het buitenland en naar het buitenland. De kapitaalrekening laat de netto verandering van het nationale vermogen van het land zien, en omvat:
 - **directe investeringen** in of vanuit het buitenland, bv. door overnames van bedrijven of door het elders opzetten van productiefaciliteiten;
 - **internationale beleggingen**, zoals van banken, verzekeringsmaatschappijen en pensioenfondsen;
 - **internationale kredietverlening**, bv. door overheden en bedrijven, veelal in de vorm van obligatieleningen.

3R

6

BETALINGSBALANS

Betalingsbalans en deelbalansen

- **De betalingsbalans:**
 - De **goederenrekening**, de **dienstenrekening** en de **inkomensrekening** (+ **inkomstenoverdrachtenrekening**) vormen samen de **lopende rekening**.
 - De **dienstenrekening**, de **inkomensrekening** en de **inkomstenoverdrachtenrekening**, vormen samen het **onzichtbaar verkeer**. Het totaal van de goederenrekening en het onzichtbaar verkeer vormen zo samen de lopende rekening.

Het totaal van de lopende rekening + de kapitaalrekening vormen samen het **materieel saldo** (- evenwicht, -overschot, -tekort).

3R

7

BETALINGSBALANS

Betalingsbalans en deelbalansen

- **De betalingsbalans:**

Lopende rekening			
Goederenrekening	Export van goederen	Import van goederen	Saldo GR
Dienstenrekening	Export van diensten	Import van diensten	Saldo DR
Inkomensrekening	Ontvangen primaire inkomens + inkomensoverdrachten uit het buitenland	Betaalde primaire inkomens + inkomensoverdrachten aan het buitenland	Saldo IR
Totaal LR (GR + DR + IR)	Totaal ontvangsten	Totaal uitgaven	Saldo LR

3R

8

BETALINGSBALANS

Betalingsbalans en deelbalansen

- **De betalingsbalans:**
 - Het **materieel saldo** (het totale saldo van de betalingsbalans) leidt in geval van een **overschot** tot een **toename** van de hoeveelheid **internationale betaalmiddelen** van een land (**goud- en deviezenvoorraad**; **deviezen** zijn goed inwisselbare vreemde valuta zoals dollars en ponden), en in geval van een **tekort** tot een **afname** daarvan.
 - Een groot tekort op de lopende rekening betekent dus een grote afname van de hoeveelheid internationale betaalmiddelen voor zover daar niet een overschot op de kapitaalrekening (de kredieten en investeringen aan of vanuit het buitenland) tegenover staat.

3R

9

BETALINGSBALANS

Betalingsbalans en deelbalansen

● De betalingsbalans:

Betalingsbalans			
Rekening	Ontvangsten (geldstroom naar NL)	Uitgaven (geldstroom uit NL)	Saldo ontv. - uitg.
Lopende rekening	Export van goederen en diensten	Import van goederen en diensten	Saldo LR
Kapitaalrekening	Beleggingen, investeringen en spaargelden vanuit buitenland bij NL	Beleggingen, investeringen en spaargelden van NL in buitenland	Saldo KR
Totaal LR + KR	Totaal ontvangsten	Totaal uitgaven	Materieel saldo

3R

10

BETALINGSBALANS

Betalingsbalans en deelbalansen

● De betalingsbalans:

- Het saldo van de **lopende rekening** (tekort of overschot) wordt beïnvloed door:
 - de **grootte van de bestedingen binnenland** (aan het buitenland); de mate van import.
 - de **grootte van de bestedingen buitenland** (aan het binnenland); de mate van export.
 - de **schuldenpositie** van het land; wanneer andere landen veel in Nederland hebben belegd, en/of wanneer Nederlandse bedrijven veel in het buitenland hebben geleend, zal Nederland veel rentebetalingen moeten doen.

3R

11

BETALINGSBALANS

Betalingsbalans en deelbalansen

● De betalingsbalans:

- Het saldo van de **kapitaalrekening** (tekort of overschot) wordt beïnvloed door:
 - de **economische situatie** van het land (lage lonen landen trekken bijv. veel investeringskapitaal aan).
 - renteverschillen** (relatief hoge rentestanden van landen trekken veel beleggingskapitaal aan).
 - wisselkoersrisico** (een zwakke wisselkoers -d.w.z. een kans van koersdaling- schrikt buitenlandse beleggers af en veroorzaakt de vlucht van geldkapitaal naar het buitenland).

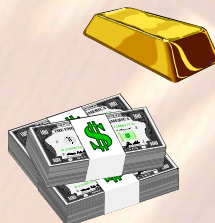
3R

12

BETALINGSBALANS

Betalingsbalans en deelbalansen

- **De betalingsbalans:**
 - Het **materieel saldo** leidt tot een verandering van de hoeveelheid internationale betaalmiddelen van een land.
Die verandering wordt ook verwerkt in de betalingsbalans, door middel van de zgn. **salderingsrekening**.
 - Een **betalingsbalanstekort** wordt aldus opgevangen door **afvloeiing** van een hoeveelheid goud en deviezen naar het buitenland.
Ook zou meer **kapitaal ingevoerd** kunnen worden door leningen vanuit het buitenland aan te gaan.

3R

13

BETALINGSBALANS

Betalingsbalans en deelbalansen

- **De betalingsbalans:**

Betalingsbalans met cijfervoorbeeld			
Rekening	Ontvangsten (geldstroom naar NL)	Uitgaven (geldstroom uit NL)	Saldo ontv. - uitg.
Lopende reken.	Export 300	Import 250	Saldo LR +50
Kapitaalrekening	Investerings vanuit buitenland 250	Investerings naar buitenland 400	Saldo KR -150
Totaal LR - KR	Totaal ontv. 550	Totaal uitg. 650	Mat saldo -100
Salderingsrekening	Evt. materieel saldo tekort: 100 afvloeiing goud- en deviezenvoorraad	Evt. materieel saldo overschot: toevoeiing goud- en deviezenvoorraad	
Formeel evenwicht	(Totaal 650)	(Totaal 650)	0

3R

14

BETALINGSBALANS

Betalingsbalans en deelbalansen

- **Betalingsbalans, opdracht:**
 - benoem (zoek uit) en beschrijf 3 oorzaken waarom een tekort op de betalingsbalans kan ontstaan.
 - benoem (zoek uit) en beschrijf 3 mogelijke oplossingen voor een degelijk tekort op de betalingsbalans.

3R

15

BETALINGSBALANS

Betalingsbalans en deelbalansen

- **Betalingsbalans, opdracht:** mogelijke oorzaken:

-
-
-
-

3R

16

BETALINGSBALANS

Betalingsbalans en deelbalansen

- **Betalingsbalans, opdracht:** mogelijke oplossingen:

-
-
-
-

3R

17

BETALINGSBALANS

Betalingsbalans en deelbalansen

- **De betalingsbalans:**

Schema betalingsbalans, volgens **DNB** en **ECB**:

I/ Lopende rekening:

- Goederenrekening** (= handelsbalans)
- Dienstenrekening**
- Inkomensrekening**
- Inkomensoverdrachtenrekening**

II/ Vermogensoverdrachtenrekening

III/ Financiële rekening:

- Directe investeringen**
- Effectenverkeer**
- Overige financiële transacties**
- Officiële reserves**

18

BETALINGSBALANS

Betalingsbalans en deelbalansen

- **De betalingsbalans:**
 - **Vermogensoverdrachtenrekening:** hier staan de *eenzijdige vermogenstransacties* met het buitenland. Eenzijdig, omdat er geen financiële verplichtingen van de ontvangende partij tegenover staan, zoals het betalen van rente of het doen van aflossingen.

Het gaat hier bijv. om schenking van investeringsgoederen aan ontwikkelingslanden, of bijv. het kwijtschelden van schulden.

19

BETALINGSBALANS

Betalingsbalans en deelbalansen

- **De betalingsbalans:**
 - **Directe investeringen:** hier staan de directe investeringen uit en naar het buitenland, zoals de aankoop van een Nederlands bedrijf door een buitenlandse multinational, of de aankoop van een buitenlandse verzekeraar door een Nederlandse bank.
 - **Effectenverkeer:** waaronder de transacties in aandelen, obligaties, kortlopende vorderingen en *financiële derivaten* (afgeleide financiële producten, zoals opties op aandelen).

20

BETALINGSBALANS

Betalingsbalans en deelbalansen

- **De betalingsbalans:**
 - **Overige financiële transacties:** hier staan alle financiële transacties die niet thuishoren in de vorige twee groepen, zoals de saldi van handelskredieten (crediteuren / debiteuren) en deposito's.
 - **Officiële reserves:** bestaat uit de waarde van de goudvoorraad en de voorraad convertibele valuta's (*deviezen*: onbeperkt inwisselbare valuta's zoals US\$).

Verder behoren tot deze reserve de onvoorwaardelijke kredieten waarover het land kan beschikken bij het **IMF (trekkingsrechten)**.

>>

21

BETALINGSBALANS

Internationaal Monetair Fonds

- **IMF / Internationaal Monetair Fonds:**

Het **IMF** richt zich op:

- het **promoten van monetaire samenwerking en stabiliteit;**
- het **bewaken van economische groei, werkgelegenheid, wisselkoerssysteem;**
- **tijdelijke financiële hulp aan landen om tekorten op de betalingsbalans te corrigeren, waardoor de betrokken landen de nodige tijd verkrijgen om binnenlandse maatregelen uit te voeren.**

3R

22

BETALINGSBALANS

Internationaal Monetair Fonds

- **IMF / Internationaal Monetair Fonds:**

De **belangrijkste doelstellingen van het IMF** zijn:

- het **bevorderen van wisselkoersstabiliteit** en een **vrij internationaal betalingsverkeer,**
- het **voorzien in de behoefte aan internationale liquiditeiten,** en
- het **verlenen van financiële steun** aan leden die problemen hebben met hun **betalingsbalans.**

3R

23

BETALINGSBALANS

Internationaal Monetair Fonds

- **IMF / Internationaal Monetair Fonds:**

Het IMF, is evenals de Wereldbank, een gespecialiseerde organisatie van de **UN / Verenigde Naties.**

De financiële middelen van het IMF bestaan uit bijdragen van de lidstaten (2017: 189). Elk lid heeft bij toetreding een bepaald bedrag aan het IMF ter beschikking gesteld, het zgn. **quotum**, dat af en toe wordt bijgesteld (totaal in 2017: ca. **476,8 miljard SDR's -Special Drawing Rights-** ad ca. **US\$ 1,42/SDR**).

3R

24

BETALINGSBALANS

Internationaal Monetair Fonds

- **IMF / Internationaal Monetair Fonds:**
De grootte van het **quotum** hangt onder meer af van BBP en aandeel in de totale wereldhandel (NL: ca. 1,84% van totale quota).
Het quotum (in goud, deviezen en/of in eigen valuta) vormt de basis voor de kredietruimte van aangesloten leden.

De kredieten bij het IMF, de zgn. '**trekkingsrechten**', kunnen worden verdeeld in **onvoorwaardelijke en voorwaardelijke trekkingsrechten**.

3R

25

BETALINGSBALANS

IMF, trekkingsrechten

- **IMF / Internationaal Monetair Fonds:**
Onvoorwaardelijke trekkingsrechten:
 - **trekkingen in de zogenoemde reservetranche.** Elk land kan zonder meer tot 25% van zijn quotum aan vreemde valuta lenen;
 - **bijzondere trekkingsrechten** of **Special Drawing Rights (SDR's)**: door het IMF verstrekte rechten tot het verkrijgen van omwisselbare valuta's, ter aanvulling van de officiële reserves van de lidstaten. Bij een slechte betalingsbalanspositie kan een land onvoorwaardelijk van deze rechten gebruik maken. Een ander (door het IMF aan te wijzen) land zal, conform de SDR-verplichtingen, de gevraagde valuta dan dienen te leveren.

3R

>>

26

BETALINGSBALANS

IMF, trekkingsrechten

- **IMF / Internationaal Monetair Fonds:**
Onvoorwaardelijke trekkingsrechten:
 - **bijzondere trekkingsrechten (SDR's)**, vervolg:
De waarde van de SDR's is gebaseerd op een zogeheten 'valutamandje', een gewogen gemiddelde van de koersen van de Amerikaanse dollar (41,7%), de euro (30,9%), de Chinese renminbi (10,9%), de Japanse yen (8,3%) en het Britse pond (8,1%). (2016)

3R

>>

27

BETALINGSBALANS

IMF, trekkingsrechten

- **IMF / Internationaal Monetair Fonds:**
Onvoorwaardelijke trekkingsrechten:
 - **bijzondere trekkingsrechten** (SDR's), vervolg:
Hoewel SDR's zelf **geen valuta** zijn en alleen toegankelijk zijn voor leden van het IMF, worden deze wel als valuta-eenheid gehanteerd door organisaties zoals ontwikkelingsbanken.

SDR's spelen een cruciale rol bij de handhaving van macro-economische stabiliteit en wereldwijde groei door, waar vrijwel niet anders kan, krediet en noodliquiditeit te verschaffen.

SDR's en nog niet gebruikte onvoorwaardelijke trekkingsrechten in de reservetranche worden tot de **officiële reserves** gerekend.

3R

28

BETALINGSBALANS

IMF, trekkingsrechten

- **IMF / Internationaal Monetair Fonds:**
Voorwaardelijke trekkingsrechten:
 - bij de voorwaardelijke trekkingsrechten gaat het om **trekkingen in de krediettranche**.
Bij de toekenning van deze kredieten stelt het IMF wel eisen aan het lenende land.
Zo kan het IMF verlangen dat het land meer doet aan de bestrijding van zijn prijsinflatie of zijn importen beperkt tot het strikt noodzakelijke.

Maximaal kan een land drie keer de waarde van zijn quotum lenen. Een lid dat op het IMF trekt, moet binnen 3 à 5 jaar zijn eigen valuta terugkopen. Er geldt dus een terugkoop verplichting; het geleende bedrag moet afgelost worden.

3R

29

BETALINGSBALANS

De Wereldbank

- **De Wereldbank:**
Betreft een internationale organisatie die leningen, giften en technische ondersteuning biedt om **ontwikkelingslanden te helpen hun armoedebestrijdingsplannen uit te voeren**.

- De Wereldbank bestaat uit 5 onderdelen:
 - **International Bank for Reconstruction and Development**
 - **International Development Association**
 - **International Finance Corp.**
 - **Multilateral Investment Guarantee Agency, en**
 - **International Centre for Settlement of Investment Disputes.**

3R

30

BETALINGSBALANS

De Wereldbank

- **De Wereldbank :**
De financiële steun van de Wereldbank kan worden gebruikt voor veel verschillende zaken, van structurele hervormingen van de gezondheid- en onderwijssector van een land, tot milieu en infrastructuur projecten zoals dammen, wegen en nationale parken.

Hierbij worden wel stringente eisen gesteld, w.o. anti-corruptiemaatregelen en verregaande privatisering van overheidsdiensten.

